

A tatának három malaca volt. *Többet szült, éppen fél tucatot*, mondta a mama, *de csak hármat lehetett megtartani, kicsi volt az ól, és egyébként is*, bár ez már inkább utólagos mentség volt a részéről, *csak a fele volt életképes*. Az ellés sokáig tartott. A mama felgyújtotta a kislámpát, és a szalmával takart kőpadlóra kitette a rezsón füles fémvödörben forralt vizet. Anyám ekkor volt tízéves, a nővére meg öttel több, és a nyári szünetet a tanyán töltötték, a mama bátyjééknál, akiknek huszonkét fejőstehenük volt. *A tejből éltek*, meséli anyám. Engem az undor fog el már csak a szó hallatán is.

A tata csöndes volt, pedig életében először csinált ilyent. A mama utána lemosdatta, behúzta a házba, a fürdőbe, a kádnál levő tusolórózsával locsolgatta, majd hasított rongyikákkal (a tata pizsamanadrágjából, szürkéskék gatyájából, a mama piszkosfehér bugyijából) jól szárazra törölte. A legkisebb az én nevemet kapta, a középsőt a tata után Antalnak szólították, a legöregebb pedig Déneske lett. Magántanulóként végezték el az elemi első három osztályát, mert a magántanár szerepében tetszelgő mama mindössze addig jutott. 1944-ben, amikor bejöttek az oroszok, a mama éppen útban volt hazafelé a tanyasi iskolából, ekkor még nem tudta, hogy estére a kemencével fűtött kiskonyhájukba is befordul majd három katona.

Anyám állítólag nem szeretett a tanyán, az ángyi ezért feledkezik meg mindig róla, ezért hagyja ki a történetekből, Arankára, anyám nővérére viszont ránéztek az állatok is. Aranka, akárcsak a mama, habos, meleg tejet iszik, háztól hozza, fehér, virágos bögréből, reggel és este, négy decit. A mama túrót is tud csinálni, átlátszó, lyukacsos anyagon engedi át, a zománcos vándlingba csöpög a savó, amit végül, mióta egyedül van, a mosogató alatti műanyag vödörbe önt.

A tata az ellés után nem akart szoptatni, a mama savóval itatta, hogy legalább megjöjjön a teje, feszítse a csecset, de ez semmit se segített. Hogy éhen ne haljanak, kezdetben injekciós tűvel spriccelte a szájukba a tanyáról hozott, cukros tehéntejet, majd cumit (benne már meleg, korpával kevert, darabos fehérség) dugott a fogak közé. Anyám állítólag semmire sem emlékszik, és nem csak azért, mert a tanyán volt.

Aranka hasa nagyobb, mint a feneke, akárcsak a mamának, de az arca ugyanolyan puffedt és kerek, mint a tatáé. A szája szélén reggel és este változatlanul folyik a fehér lé, harmincévnyi ismétlődés, cukrozott melegség, kereken ennyire saccolom. A húga, az anyám, akire még az állatok se néztek, erre utal az ángyi vagy az ángyika, ahogy Aranka nevezi, kint a tanyán, amikor otthon az apja megellett, arra gondolt, köveket kellene raknia a hasába, majd alig látható, tartós fonállal jól be kellene varrnia.

1944-ben fehér, virágos csészéből ittak az oroszok, hárman voltak, utána mérték fel a jószágállományt, majd a

tisztaszoba dunyhái közé ruhástól befeküdtek. A mama reggel látta az idősebb katonát matatni, a kezén fehér, túrószerű anyag, a dunyhába kente. Anyámtól tudom, hogy a tata fiatalon szép férfi volt, és jó szagú is, noha állandóan dolgozott, izzadt, a mama hasított rongyikaival törölgette szőrös hónalját, izmos mellkasát.

A mama bátyja hozta haza a tanyáról anyámat és Arankát, ekkorra már főtt kajával etette a mama az ólban a disznókat. Három kismalac, anyakoca nélkül, biflázza az ábécét. A mama szeret matatni, ott szöszmötöl a konyhában, melegíti a rezsón a tejet, beoltja, túróvá érleli. Amikor a tata eltűnt, kijött a rendőrség is, egy szerb pasas volt a nyomozó, a mama meg csak nézett, az elemi első három osztályában csak annyit tanult meg, hogy *dobar dan, laku noć* meg *kako ste?* Abban az időben kövezték a Zentai utat, előtte cuppogtak a sárban.

Aranka szerint anyám semmivel sem elégedett, mindenre csak húzza a száját, kislányként is ilyen volt, senkivel nem beszélt, az ól körül ólalkodott, meg az út mellett, szúrós szemmel nézte az útépítő munkásokat (hátukon, mellkasukon végiggyöngyözött a veríték). Büdösnek gondolta őket, miközben sötétkék bársonyszoknyájának oldalzsebébe köveket rejtett. Nem tudni, hova hordta. Anyám még tűbe se tud cérnát fűzni, ügyetlen, nekem kell felvarrni a kabátjára is a leszakadt gombot.

A legkisebb kismalac, akit rólam neveztek el, hizott fel a leggyorsabban, húsvét előtt vágták le, még szállingózott a hó. Az ángyi, az ángyika ajánlotta a böllért, a mama

ismerte is lány korából, az apja, akárcsak Déneske, de ez már jóval később történt, kivándorolt Amerikába. *Antalt meg a szíve vitte el*, olvasom anyám naplójában, a csíkos füzetben találok egy-két verset is. Apámmal az egyetem idején ismerkedtek össze, ekkor már városi nő volt, túsarkút hordott, és szűk szoknyái a térdét sem takarták. Aranka meg hozzáment egy napszámoshoz, a gyerekei pedig, akik a fővárosba költöztek, nem szeretnek az anyjukról beszélni.

Déneskét siratta a legjobban a mama, Faggyasék, akik még mindig a Zentai út másik felén laknak, egy időben azt terjesztették a mamáról, hogy szeretőt tartott, noha őt, ez a legbizonyosabb, a tatán kívül más férfi nem érintette. Kint a tanyán, ahol már nincsenek tehének, mert a mama bátyja és az ángyi is megöregedtek, nem bírnak a munkával, az istállók falából szivárog a tej. Elfolyik, piszkos lé, nem érdemes felfogni, meginni, eladni.

A sarokban van egy furnérlemezre égetett kép. Ha meghalnak az ángyiék, anyám abban reménykedik, ő örökli meg. Az a címe, hogy Állatok búcsúja. Madarak röpködnek rajta, az őzike pedig visszafordítja a fejét, kinéz. Anyám hazavinné, kirakná a falára, tekintete összetalálkozna az őzikeével, hátára sötétbarna pöttyöket égetett a gyufafej.

1944-ben, amikor a mama befejezte az elemi harmadik osztályát a tanyasi iskolában, a tata már hentesinas volt, és miközben vékony élű, csiszolt disznóölő késével leszúrta az állatot, arra gondolt, a disznószív, akár az emberé.

A legkisebbet, akit a mama az én nevemen becézett, a böl-
lér, akit az ángyi, az ángyika ajánlott, fejbe lőtte. Antalt
a szíve vitte el, felvágták, felpucolták, betelt a mélyhűtő.
Déneske a tengerentúlon, nem ad magáról hírt, a mama
műanyag vödörbe önti a savót, konyháját belepi a búz.
Szaga, mint a dunyhába törölt fehéré.

*